

АНТИКОРУПЦИСКА ЕДУКАЦИЈА НА УЧЕНИЦИТЕ ОД ОСНОВНИТЕ УЧИЛИШТА

1. Општи карактеристики и цели на проектот

Развојот на демократијата во Република Македонија претставува заложба на граѓаните и власта, уште од почетокот на осамостојувањето и формирањето на современата македонска држава. Идеалот и стремежот е држава во која при исполнувањето на обврските и почитувањето на законите нема да бидат важни полот, верата, нацијата, професијата, возраста и други видови на разлики кои може да се појават, односно држава во која сите ќе бидат еднакви граѓани.

Демократијата и нејзиното приближување кон граѓаните е од суштествено значење за учениците, а какво општество ќе градиме е во зависност од тоа какво образование поседуваме. Низ процесот на образование учениците треба да ги осознаат и почитуваат принципите на развиеното демократско општество, односно да развијат вештини за функционирање во демократско опкружување.

Во поглед на развојот на демократијата во Република Македонија се забележуваат позитивни резултати и настојчивост за промени. Во некои полиња демократските процеси напредуваат побрзо, а некаде сè уште не се развиени сите сегменти кои се очекуваат да бидат дел од секојдневното, нормално живеење.

Борбата против корупцијата е едно од подрачјата кое е недоволно развиено; граѓаните не се доволно информирани или нивните знаења се нецелосни. Исто така, малку се знае и за заштитата од корупцијата. Овој податок е присутен скоро на сите нивоа на нејзината вклученост во општеството, и од страна на оние коишто ја нудат и од страна на оние коишто ја примаат. Во текот на својот живот, граѓаните и институциите на макро ниво, како и родителите и учениците на микро ниво, најчесто несвесно ја применуваат корупцијата при најобичните секојдневни

активности, како дел од традиционалното однесување, неразмислувајќи за истата како појава, а уште помалку за борбата против неа. Голем дел од луѓето, сметајќи дека одредени постапките се дел од љубезноста и учтивоста, несвесно стануваат дел од корупцијата. Постојат и луѓе кои свесно стануваат дел од овој процес, односно давачи или примачи на корупција, изразувајќи благодарност, или одбирајќи начин за полесно остварување на определена цел. Кај некои од нив таа станува дел од секојдневниот живот и работа, и на неа гледаат како на нешто вообичаено и нормално. Имајќи ги предвид овие категории на граѓани, сметаме дека треба да постојат и субјекти и механизми кои ќе им предпочат на другите што е корупција и како треба да се борат против неа.

Во државите во светот постојат механизми, мерки, закони, прописи и сл., кои на различни начини влијаат на граѓаните, започнувајќи од едукација за антикорупција, преку воведување на цели системи за заштита на граѓанинот од споменатата појава.

Во Република Македонија сметаме дека постои потреба сите да бидат запознаени со антикорупцијата како појава, со облиците во кои може да се појави корупцијата и со борбата против неа. Едукацијата на граѓаните е значајна подеднакво за сите, но најдобро е доколку ги одбереме учениците во основните училишта како целна група, кои учат како да станат активни граѓани, учат за демократијата и како да ги практикуваат нејзините позитивни вредности. Во основното образование во Република Македонија се развива свеста за демократијата преку повеќе наставни предмети. Наставниот предмет *Граѓанско образование* е директно поврзан со теми во врска со демократијата и со развојот на граѓанскиот систем, со чија помош учениците се едуцираат како да бидат добри граѓани. Во споменатиот наставен предмет, сепак можеме да констатираме дека нема дел ниту посебна содржина кои се однесуваат на антикорупциската борба.

Гледајќи ги наставните програми на останатите предметите во основното образование, може да заклучиме дека единственото место каде што се споменува антикорупцијата и има активности за истата е - *програмата за образование за*

животни вештини, но во споменатата програма нема директно обраќање посветено на заштитата од корупцијата. Исто така, мора да напоменеме дека активностите поврзани со корупцијата и антикорупцијата коишто се одвиваат преку работилници се делови кои се изборни за наставниците и учениците, и кои можат, но и не мора да се обработат во текот на наставниот процес.

Проектот „Антикорупциска едукација за учениците од основните училишта“ има за цел да воспостави вредносен систем, кој ќе ја измени сегашната култура на прифаќање на корупцијата и ќе ги промовира придобивките од доброто владеење и однесување. Заменувајќи ги лошите навики и пораки со добри, и истакнувајќи ги позитивните примери, ученикот опфатен во проектот ќе може да ја препознае корупцијата и да се заштити од оваа негативна општествена појава.

Со мотото **„Корупција - ја сечеш гранката на којашто седиш“** се објаснува дека корупцијата не познава пол, вероисповед, нација, професија, возраст, граници, степен на образование, нагласувајќи дека таа е негативен дел од денешницата и од неа треба да се заштитиме.

Целите кои ги вклучува програмата за антикорупциска едукација, посветена на учениците од основните училишта, е тие да бидат запознаени со одредени поими, односно преку одредени активности да разберат за корупцијата и антикорупцијата, да анализираат ситуации, личности и настани поврзани со корупцијата, да се стават во друга ситуација и преку совладување на материјата да станат активни граѓани, коишто ќе придонесат кон развојот на модерното демократско општество.

Програмата за антикорупциска едукација на учениците од основните училишта ќе опфати:

- а) предавања за запознавање на учениците со поимите, можностите за заштита и превентивно делување кон корупциските активности;
- б) работилници за антикорупциска едукација на учениците, со чија помош истите ќе бидат ставени во активна ситуација, во која ќе земат учество;

в) пополнување на прашалници од учениците пред почетокот на проектот и по неговото завршување;

г) запознавање на пошироката јавност со активностите поврзани со борбата против корупцијата преку работата на учениците;

д) организирање на натпревар за учениците за најдобра творба поврзана со антикорупциската едукација;

ѓ) антикорупциска едукација на наставниците, коишто ќе го спроведуваат проектот во основните училишта, но и на оние коишто работат секојдневно со учениците;

е) покана и учество на личности поврзани со борбата против корупцијата.

Програмата ќе биде реализирана во училиштата во Република Македонија, во следниве градови: Скопје, Штип и Гостивар. Во Скопје ќе бидат опфатени училиштата „Димитар Миладинов“ и „Јан Амос Коменски“, во Гостивар училиштето „Гоце Делчев“ и училиштето „Гоце Делчев“ од Штип. Се предвидува дека ќе бидат опфатени околу 150 ученици од наведените училишта.

Сите активности во проектот за учениците ќе им бидат прикажани на соодветен начин, односно на јазик и стил прифатлив за нивната возраст. Со различни интерактивни ангажмани, учениците ќе бидат ставени во активна улога, кои ќе имаат цел позитивно да влијаат на нив, и од нив да направат активни граѓани кои се носители на позитивни вредности.

Бидејќи во образованието програмите се целни, целите ќе заземат соодветно место во оваа програма, односно во проектот „Антикорупциска едукација за учениците од основните училишта“.

Исто така, нагласуваме дека целите се разработени преку т.н. „Блумова таксономија“, односно при одвивањето на програмата ќе бидат развиени три нивоа на планирање, реализирање и повратен одговор.

Трите нивоа се:

а) разбирање или препознавање - проста репродукција на знаења, како најниско ниво;

б) сфаќање или разбирање на поими, настани и сл., - како повисоко ниво кое бара мисловна активност на ученикот и

в) повисоки нивоа на знаења (анализа, синтеза и др.) - како највисоки нивоа на знаења, во кои ученикот ќе треба да употреби сложени мисловни процеси.

2. Цели на проектот

Ученикот/ученичката е потребно:

- да се запознае со поимите корупција, антикорупција, интегритет и етичност;
- да се запознае што значи „одолевање на социјален притисок“;
- да знае за облиците во кои може да се појави корупцијата и начинот на спречување и заштита од истата;
- да ги препознава механизмите за спречување на корупцијата;
- да го сфати штетното влијание на корупцијата во општеството;
- да ја сфати улогата на Државната комисија за спречување на корупција во Република Македонија и механизмите преку кои таа делува;
- да анализира како и каде може да се појави корупцијата и на кој начин може да се спречи истата;
- да се стави во ситуација, во која ќе има активна улога, преку која ќе разбере за антикорупцијата и за потребата од антикорупциска едукација и

- да се стави во улога на активен граѓанин, кој ќе придонесе за развојот на Република Македонија.

3. Поими

Корупција, антикорупција, интегритет, етичност, социјален притисок, механизми за спречување на корупцијата, Државна комисија за спречување на корупција, пари, подароци, облека, храна, услуги.

4. Реченици посветени на корупцијата (слогани/пароли)

а) Носечка реченица:

Корупција - ја сечеш гранката на којашто седиш.

б) Други реченици посветени на корупцијата:

Корупцијата е авторитет, плус монопол, минус транспарентност.

Корупција - ТВОЈОТ СТАВ се брои!

Стоп за корупцијата – ја разјадува довербата, ја руши демократијата.

Стоп за корупцијата – создава нееднаквост, ги намалува можностите на немоќните, ги форсира неспособните, го спречува развојот.

Со корупција сите плаќаат двојно.

5. Конкретни цели и активности

Содржина	Цели	Вид на активност	Активности
Предзнаења за корупцијата и антикорупцијата	Да се согледаат предзнаењата на учениците	Прашалник за учениците	Пополнување на прашалникот од страна на учениците
Причини и последици од корупцијата	Да се запознаат со поимите корупција, антикорупција, интегритет, социјален притисок, етичност; да знаат за облиците во кои може да се појави корупцијата и начинот на спречување и заштита од истата; да го сфатат штетното влијание на корупцијата во општеството	Работилница	Говорна активност; дискусија; кусо предавање
Стекнување на основни знаења за корупција и антикорупција	Да се запознаат со поимите корупција, антикорупција, интегритет, социјален притисок, етичност; да знаат за облиците во кои може да се појави корупцијата и начинот на спречување и заштита од истата; да ги препознаваат механизмите за спречување на корупцијата; да го сфатат штетното влијание на корупцијата во општеството;	Предавање и вежби	Предавање; power point презентација; дискусија; крстозбор

	<p>да ја сфатат улогата на Државната комисија за спречување на корупција во Република Македонија и механизмите преку кои таа делува</p>		
<p>Активна борба против корупцијата</p>	<p>Да се запознаат што значи „одолевање на социјален притисок“; да знаат за облиците во кои може да се појави корупцијата и начинот на спречување и заштита од истата; да ги препознаваат механизмите за спречување на корупцијата; да го сфатат штетното влијание на корупцијата во општеството</p>	<p>Работилница</p>	<p>Говорна активност; дискусија; кусо предавање</p>
<p>Активна борба против корупцијата: постери</p>	<p>Да анализираат како и каде може да се појави корупцијата и како може да се спречи истата; да се стават во ситуација во која ќе имаат активна улога, преку која ќе разберат за антикорупцијата и за потребата од едукација; да се стават во улога на активни граѓани кои ќе</p>	<p>Работилница</p>	

	придонесат за развојот на граѓанската култура во современото општество		
Утврдување на знаењата за корупцијата и антикорупцијата	Да се утврдат знаењата на учениците; да се види дали учениците научиле од проектот „Програма за антикорупциска едукација на учениците од основните училишта“	Прашалник за учениците и активности за повторување	Пополнување на прашалникот од страна на учениците

6. Дидактички препораки

При реализација на активностите се тргнува од развојните можности, возраста, способностите и интересите на учениците за коишто се наменети активностите.

Сите активности се изведуваат во **воннаставните активности по предметот граѓанска култура** во седмо одделение, во месеците октомври, ноември и декември. За сите активности времетрајето на часовите е 40 минути.

7. Наставни средства

а) Прирачник за наставниците за часовите кои се дел од воннаставните активности, во рамките на проектот „Програма за антикорупциска едукација на учениците од основните училишта“ (Прилог 1);

б) Работни листови за наставниците за часовите кои се организирани на воннаставните активности во рамките на проектот „Програма за антикорупциска едукација на учениците од основните училишта“ (Прилог 2);

в) Power point презентација за вториот час во која се објаснуваат основните поими дадени за наставниците и учениците;

г) Снимен материјал подготвен од страна на Државната комисија за спречување на корупцијата, како дополнителен материјал кој може да се употреби во рамките на часовите;

д) Прашалник за учениците (Прилог 3);

ѓ) Тефтерчињата, папките и флаерите (мали и големи) го содржат логото и „речениците посветени на корупцијата“ (Прилог 4).